

UIT DE HISTORIE VAN BUSSUM EN OMGEVING

100 jaar Volksuniversiteit Naarden-Bussum: de periode 40-45

In juni 1940 verscheen een artikel van T.Goedewaagen in het tijdschrift De Waag, waarin hij meldt dat Volksuniversiteiten onder toezicht worden gesteld en de eerste maatregelen tegen joden worden genoemd.

Op 29 juni 1940 kwamen de voorzitters van alle volksuniversiteiten in Utrecht bijeen om de situatie te bespreken. In februari 1941 wilde de secretaris-generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming het laatste

jaarverslag van de VU-en ontvangen. En nog voor de zomer wilde men het programma voor het komende seizoen hebben met vermelding van de sprekers. In september 1941 kwam het bestuur van VU Naarden-Bussum bijeen om over het winterprogramma te spreken in verband met de jongste maatregelen tegen de Joden. Toen kwam de principiële vraag aan de orde of het niet beter was te stoppen nu joodse leden en inleiders geweerd werden. Vanaf eind september 1941 is er een intensief

contact tussen bestuursleden van de verschillende VU-en. Zo schrijft de Amsterdamse VU dat ze "geen Joodsche toehoorders mogen toelaten en dat ze daarom het plan hebben om aparte cursussen voor Joodsche cursisten en met Joodsche docenten te gaan houden en dan nog uitsluitend toegankelijk voor leden, dus niet openbaar". Ze hopen daarvoor toestemming te krijgen.

Op 3 oktober krijgt de VU N-B een brief van het Departement

dat het optreden van vier sprekers ongewenst is. In de brief worden gewenste lezingen aanbevolen zoals over Rusland en het bolsjewisme. Er vinden talloze briefwisselingen plaats en zelfs gesprekken, maar praktisch alle VU-en besloten om door te werken. Secretaris P. de Vries van de VU N-B probeerde inmenging in de programma's zoveel mogelijk te voorkomen. Ook toen hij in juni/juli 1943 een maand vastgezet werd op de Amsterdamse Weteringsschans. Zo werd er bijvoorbeeld inzage geëist van de samenvatting van de lezing van J. van de Kieft (voorman van de Bussumse socialisten en later minister). Dan loste de secretaris dat op door de inleider geen samenvatting te laten maken. De Vries was ook secretaris van de landelijke bond van VU-en.

Nog een voorbeeld van hoe ver de bemoeienis van het departement ging staat in de brief aan de secretaris van 12 augustus 1944: "Met de cursus over 'De relativiteitstheorie en de sterrenkunde' kan ik akkoord

Programma 1944-45 en verslag 1943

gaan, indien daarbij aan het werk van Einstein niet meer aandacht wordt besteed dan nodig is, om de ontwikkelingen der denkbeelden duidelijk te maken". Ambtenaren van het departement kwamen ook luisieren of aan voorwaarden voldaan werden. Zo kwam de VU N-B de bezettingstijd door, met overigens veel cursisten.

Klaas Oosterom

Concordia (herbouw uit 1934) waar veel activiteiten van de VU N-B in de oorlogsjaren werden uitgevoerd

De veelgebruikte cursuslocatie Doopsgezinde Vermaanhuis, Wladimirlaan10 in Bussum